

Nepilsoņu likuma pirmās daļas 1.punkts un 1.panta pirmās daļas 3.punkts (pamats nepilsoņa statusa atņemšanai)

Virsraksts: Par Nepilsoņu likuma 7.panta pirmās daļas 1.punkta un 1.panta pirmās daļas 3.punkta interpretāciju – par lēmuma par nepilsoņa statusa atņemšanu pamatu un tā pieņemšanai izvērtējamiem apstākļiem

Tēzes: Nepilsoņu likuma 7.panta pirmās daļas 1.punkts paredz, ka personai atņemt nepilsoņa statusu, ja tā neatbilst kādai no tā paša likuma 1.panta pirmajā daļā noteiktajām pazīmēm, tostarp, ja tā neatbilst pazīmei – nav citas valsts pilsonis (Nepilsoņu likuma 1. panta pirmās daļas 3. punkts).

Minētās tiesību normas interpretējamās tādējādi, ka nepilsoņa statusa zaudēšanas pamats ir piederība citas valsts pilsoņu kopumam, nevis tikai kādas valsts likumā garantētas tiesības personai iegūt šās valsts pilsonību.

Līdz ar to Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei, lemjot par nepilsoņa statusa atņemšanu, jānoskaidro, vai lēmuma pieņemšanas brīdī attiecīgā persona ir citas valsts pilsonis. Pastāvot šaubām par personas piederību citas valsts pilsoņu kopumam, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei pirms lēmuma pieņemšanas jāpārlicinās, vai pieteicējs ir vēlējis sev iegūt citas valsts pilsonību un vai tā viņam patiešām ir piešķirta. Apstākļi, ka saskaņā ar citas valsts pilsonības institūtu regulējošajiem normatīvajiem aktiem konkrētajai personai ir garantētas tiesības iegūt šās valsts pilsonības, nav pietiekams iemesls, lai personai atņemtu Latvijas nepilsoņa statusu.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta Administratīvo lietu departamenta
2006.gada 7. februāra
SPRIEDUMS
Lietā Nr. SKA – 35

Rīgā 2006. gada 7.februārī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore V. Krūmiņa senatore I. Skultāne senatore G. Višņakova piedaloties pieteicējam G.A. un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes

pārstāvim Arvīdam Zaharam, atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz G.A. pieteikumu par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmuma atcelšanu, sakarā ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005. gada 1. augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] G.A. 1997. gada 15. decembrī izsniegta Latvijas nepilsoņa pase NR1077722. Latvijas nepilsoņa pase izsniegta arī viņa dēlam N.A. un meitai N.N.A..

[2] Ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (turpmāk - PMLP) 2004. gada 13. janvāra lēmumu Nr. 3 nolemts atņemt G.A., N.A. un N.N.A. Latvijas nepilsoņa statusu. PMLP konstatējusi, ka, tā kā G.A. saskaņā ar Azerbaidžānas tiesību normām ir Azerbaidžānas pilsonis, viņš neatbilst Latvijas nepilsoņa statusam. PMLP lēmums pamatots ar likuma „Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības” (turpmāk - Nepilsoņu likums) [1. panta pirmās daļas 3. punktu](#), [7. panta pirmās daļas 1. punktu](#) un Ministru kabineta 2001. gada 6. februāra noteikumu Nr. 52 „Latvijas nepilsoņa statusa atņemšanas kārtība” [13.1. apakšpunktu](#).

[3] Par PMLP lēmumu G.A. iesniedzis pieteikumu Administratīvajai rajona tiesai, norādot, ka PMLP lēmums ir prettiesisks un atceļams. G.A. Latvijā pastāvīgi dzīvo jau kopš 1977. gada, ir reģistrēts Latvijas Iedzīvotāju reģistrā. Apstākļi, kas norādīti PMLP lēmumā, neatbilst patiesībai. Uzskats par G.A. piederību Azerbaidžānas pilsonībai nevar būt par pamatu nepilsoņa statusa atņemšanai pieteicējam un viņa bērniem.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2004. gada 16. septembra spriedumu G.A. pieteikums par PMLP 2004. gada 13. janvāra lēmuma Nr. 3 atcelšanu noraidīts.

[5] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2005. gada 1. augusta spriedumu G.A. pieteikums apmierināts, PMLP 2004. gada 13. janvāra lēmums Nr. 3 atcelts ar tā pieņemšanas dienu.

[5.1] Apgabaltiesa lietā konstatējusi: 1) pieteicējam 1997. gada 15. decembrī izsniegta Latvijas nepilsoņa pase, dati par viņa bērniem N.A. un N.N.A. iekļauti Iedzīvotāju reģistrā kā par nepilsoņiem, 2) Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrijas vēstules (2003. gada 12. septembra vēstule Nr. 18/36-5243 un 2003. gada 19. marta vēstule Nr. 18/37-1846) liecina, ka pieteicējs un viņa bērni neskaitās pierakstīti-izrakstīti Azerbaidžānā, līdz ar to nevar noteikt viņu piederību pie Azerbaidžānas pilsoņu kopuma, 3) Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrijas 2003. gada 24. oktobra vēstulē Nr. 18/34-5854 norādīts, ka G.A. ir Azerbaidžānas pilsonis, bet N.A. -

Azerbaidžānas pilsoņa dēls, 4) *G.A.* nav sniedzis nekādus PMLP vēstulē lūgtos paskaidrojumus un dokumentus vēstulē norādītajā termiņā, 5) Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrijas Pasu un reģistrācijas pārvaldes 2004. gada 28. decembra vēstulē Nr. 18/20-8448 norādīts, ka ne pieteicējs, ne viņa dēls nav Azerbaidžānas Republikas pilsoņi.

[5.2] No tiesību normām (likuma „Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības” 1. panta pirmās daļas 3. punkta un 7. panta pirmās daļas 1. punkta) apgabaltiesa secinājusi, ka Latvijas Republikā dzīvojošajiem bijušās PSRS pilsoņiem un viņu bērniem, kuri ir citas valsts pilsoņi, nav tiesību uz nepilsoņa statusu. Konstatējot faktu, ka pieteicējs un viņa bērni ir Azerbaidžānas pilsoņi, PMLP pieņēma lēmumu par nepilsoņa statusa atņemšanu.

[5.3] Apgabaltiesa uzskata, ka iepriekš minētā likuma normu interpretācija balstāma uz likuma jēgas un mērķa noskaidrošanu. Tādējādi apgabaltiesa secinājusi, ka par galveno kritēriju ir uzskatāms nevis formālais apstāklis, ka pēc kādas valsts likumiem persona ir ieskaitāma tās pilsoņu kopumā, bet gan personas vēlme iegūt konkrētās valsts pilsonību. Pamatojoties uz minēto, PMLP bija jāpārliciecinās, ka pieteicējs ir vēlējis iegūt sev un saviem bērniem Azerbaidžānas Republikas pilsonību un ka pieteicējam un viņa bērniem šāda pilsonība tiešām ir piešķirta.

[5.4] Apgabaltiesa, ņemot vērā Bezvalstnieku likuma [2. panta otro daļu](#), konstatējusi, ka gadījumā, ja pieteicējam tiek atņemts Latvijas nepilsoņa statuss, bet viņš nevēlas iegūt Azerbaidžānas pilsonību, atbilstoši minētajam likumam viņš kļūtu par bezvalstnieku. Līdz ar to nepilsoņa statusa atņemšana ir jāpamato tikai ar pilnībā noskaidrotiem faktiem. Tā kā nepilsoņa saikne ar Latvijas Republiku ir ciešāka nekā tā ir bezvalstniekam vai ārvalstniekam, nepilsoņa statusa atņemšana ir būtisks personas tiesību ierobežojums, un to nevar balstīt uz formāliem iemesliem un pilnībā nenoskaidrotiem faktiem.

[5.5] Apgabaltiesa ņēmusi vērā Azerbaidžānas Republikas iestāžu pretrunīgo informāciju par pieteicēja piederību Azerbaidžānas Republikas pilsonībai. Tomēr, ņemot vērā Azerbaidžānas Republikas pēdējo sniegto informāciju, apgabaltiesa uzskatījusi, ka Azerbaidžāna pieteicēju un viņa bērnus nav atzinusi par saviem pilsoņiem. Lietā nav gūts apstiprinājums, ka pieteicējs būtu izrādījis vēlēšanos iegūt Azerbaidžānas pilsonību. No minētā apgabaltiesa secinājusi, ka nav pamata atzīt, ka pieteicēja un viņa bērnu statuss neatbilst Nepilsoņu likuma 1. panta pirmās daļas 3. punktam. Turklāt lietai nav pievienoti dokumenti par *G.A.* meitas *N.N.A.* statusu, jo lietā esošajos dokumentos nav ziņu, ka *N.N.A.* būtu tiesības uz Azerbaidžānas pilsonību.

[5.6] Lietā konstatēts, ka PMLP rīcībā lēmuma pieņemšanas laikā nebija dokumentu, kas noliedz Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrijas 2003. gada 24. oktobra vēstulē Nr. 18/34-5854 norādīto. Tā kā pieteicējam sarakstes rezultātā bija iespēja saņemt noliedzošu informāciju par viņa un viņa dēla piederību Azerbaidžānas pilsonībai, apgabaltiesa uzskata, ka PMLP, pieņemot lēmumu, nebija pienācīgi noskaidrojusi faktu, vai pieteicējs un viņa bērni ir saņēmuši Azerbaidžānas Republikas pilsonību.

[5.7] Turklāt, apgabaltiesas ieskatā, PMLP nav pienācīgi izvērtējusi tās rīcībā esošo informāciju. Pirmkārt, PMLP, atsaucoties uz likumu „Par Azerbaidžānas Republikas pilsonību” ignorējusi šā likuma 5. pantu, kurā noteikts, ka viens no pamatiem pilsonības iegūšanai ir pieraksts Azerbaidžānas Republikā līdz 1998. gada 30. septembrim. PMLP rīcībā bija Azerbaidžānas Republikas informācija, ka pieteicējs un viņa dēls neskaitās pierakstīts-izrakstīts šajā republikā. PMLP neko nav darījusi, lai novērstu pretrunas Azerbaidžānas Republikas iestāžu sniegtajā informācijā.

[6] PMLP par apgabaltiesas spriedumu iesniegusi kasācijas sūdzību, norādot tālāk minētos argumentus.

[6.1] Tā kā pēc tam, kad PMLP saņēma Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrijas 2003. gada 24. oktobra vēstuli Nr. 18/34-5854, G.A. nesniedza nekādus paskaidrojumus par viņu kā Azerbaidžānas pilsoni, PMLP bija pietiekams pamats ticēt, ka konstatētie fakti ir patiesi, un tai nebija pamata izbeigt lietu vai pieņemt pieteicējam un viņa bērniem labvēlīgāku lēmumu. Apgabaltiesa nav vērtējusi minēto Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrijas vēstuli, uz kuras balstīts PMLP lēmums, tādējādi ir pārkāpta Administratīvā procesa likuma [103. panta otrā](#) un [trešā daļa](#). Turklāt apgabaltiesa nav vērtējusi administratīvā akta tiesiskumu tā pieņemšanas brīdī.

[6.2] Nepamatots ir arguments, ka PMLP jāizvērtē, vai pieteicējs ir vēlējis iegūt Azerbaidžānas pilsonību. Nepilsoņu likuma 1. panta pirmās daļas 3. punkts norāda nevis uz personas vēlmi iegūt citas valsts pilsonību, bet uz pašu faktu, ka citas valsts pilsonība šīm personām jau ir. Tādējādi apgabaltiesa nepareizi interpretējusi minēto tiesību normu.

[6.3] Ņemot vērā Administratīvā procesa likuma [84. pantu](#), PMLP ieskatā, tās izdots administratīvais akts ir tiesisks administratīvais akts, kurš izdots, pamatojoties uz kompetentas ārvalstu iestādes sniegtas informācijas un Latvijas Republikā spēkā esošu normatīvo aktu pamata. Tiesvedības laikā pieteicēju iesniegtā izziņa var būt par pamatu lietas jaunai izskatīšanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, nevis, lai atzītu, ka PMLP, pieņemot lēmumu, rīkojusies prettiesiski.

[6.4] Nav ņemts vērā apstākļi, ka *G.A.* un viņa bērniem saskaņā ar Azerbaidžānas Republikas pilsonības likumu ir garantēta šī pilsonība kā Azerbaidžānā dzimušai personai un šīs personas bērniem. [Bezvalstnieku likums](#) savukārt noteic, ka bezvalstnieks ir persona, kurai netiek garantēta citas valsts pilsonība, nevis kura nevēlas citas valsts pilsonību. Kasācijas sūdzībā, atsaucoties uz Bezvalstnieku konvenciju, kā arī Eiropas Savienības neatkarīgo ekspertu grupas pamattiesību jautājumos pārskatu par pamattiesību jautājumiem Eiropas Savienībā un tās dalībvalstīs 2003. gadā, pausts viedoklis, ka nepilsoņa statusa piešķiršana jebkurai personai pie apstākļa, ka viņai ir garantēta citas valsts pilsonība, ir atzīstama par personas tiesību uz pilsonību pārkāpšanu.

[6.5] PMLP arī neatzīst, ka būtu atteikusies izskatīt *G.A.* 2005. gada 1. jūlija iesniegumu un tam pievienoto Azerbaidžānas Republikas izziņas kopiju. PMLP 2005. gada 13. jūlijā ir atbildējusi uz šo iesniegumu, norādot, ka lēmums par jauna administratīvā procesa uzsākšanu vai neuzsākšanu tiks pieņemts tad, kad pieteicējs uzrādīs tiesību normām atbilstoši apliecinātu dokumentu. Minētais dokuments PMLP vēl joprojām nav iesniegts. Tādēļ nepamatots ir apgabaltiesas apgalvojums, ka PMLP atteikusies pārskatīt pieteicēja lietu.

[7] Paskaidrojumos par kasācijas sūdzību *G.A.* norāda, ka apgabaltiesas spriedumu uzskata par tiesisku, bet kasācijas sūdzību par nepamatotu.

[8] Tiesas sēdē PMLP pārstāvis iesniedza 2006. gada 2. februāra lēmuma Nr. 37 norakstu, paskaidrojot, ka ar šo lēmumu PMLP ir atcēlusi pārsūdzēto lēmumu. Taču kasācijas sūdzību pārstāvis uzturēja, paužot viedokli, ka pārsūdzētais lēmums tā pieņemšanas laikā bija tiesisks un pamatots. Pieteicējs kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[9] Nepilsoņu likuma 7. panta pirmās daļas 1. punkts noteic, ka personai atņemt nepilsoņa statusu, ja tā neatbilst kādam no šā likuma [1. panta pirmajā daļā](#) minētajiem nosacījumiem. Savukārt minētā likuma 1. panta pirmajā daļā paredzēts, ka nepilsoņi ir tie Latvijas Republikā dzīvojošie, kā arī terminētā prombūtnē esošie bijušās PSRS pilsoņi un viņu bērni, kuri vienlaikus atbilst trīs pazīmēm, tajā skaitā, ja viņi nav un nav bijuši citas valsts pilsoņi (Nepilsoņu likuma 1. panta pirmās daļas 3. punkts). No minēto tiesību normu teksta, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, nepārprotami izriet, ka nepilsoņa statusa zaudēšanas pamats ir piederība citas valsts pilsoņu kopumam, nevis tikai kādas valsts likumā garantētas tiesības personai iegūt šās valsts pilsonību. Šāds

viedoklis par minēto tiesību normu tulkojumu izteikts arī kasācijas sūdzībā, proti, kasators norādījis, ka Nepilsoņu likuma 1. panta pirmās daļas 3. punkts norāda nevis uz vēlmi iegūt citas valsts pilsonību, bet gan uz pašu faktu, ka citas valsts pilsonība šīm personām jau ir. Taču Administratīvo lietu departaments uzskata par nepamatotu kasācijas sūdzības argumentu, ka apgabaltiesa minēto tiesību normu tulkojusi nepareizi un ka tas novedis pie nepamatota sprieduma taisīšanas.

[9.1] Apgabaltiesa pamatoti secinājusi, ka Nepilsoņu likuma normu interpretācijā jāņem vērā šā likuma jēga un mērķis (sk. apgabaltiesas sprieduma 9. punktu) un ka atbilstoši Nepilsoņu likuma 1. panta pirmās daļas 3. punktam un 7. panta pirmās daļas 1. punktam tiesības uz nepilsoņa statusu nav citas valsts pilsoņiem (sk. apgabaltiesas sprieduma 8. punktu). Tādējādi šās lietas ietvaros bija svarīgi noskaidrot, vai pieteicējs un viņa bērni uz pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdi bija citas valsts pilsoņi.

[9.2] Apgabaltiesa lietā konstatējusi, ka likuma „Par Azerbaidžānas Republikas pilsonību” 5. pantā noteikts, ka viens no pamatiem šās valsts pilsonības iegūšanai ir pieraksts Azerbaidžānas Republikā līdz 1998. gada 30. septembrim, taču Azerbaidžānas Republikas iestāžu sniegtā informācija liecina, ka pieteicējs un viņa dēls šajā valstī pierakstīts-izrakstīts neskaitās.

[9.3] Apgabaltiesa atzinusi, ka PMLP nav pienācīgi un pilnībā noskaidrojusi faktus par to, vai pieteicējs un viņa bērni tiešām ir Azerbaidžānas Republikas pilsoņi, un ka pastāvēja šaubas par pieteicēja un viņu bērnu piederību citas valsts pilsoņu kopumam, ņemot vērā, ka Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrijas vēstules, kuras bija PMLP rīcībā, sniedza pretrunīgas ziņas. Līdz ar to apgabaltiesa pamatoti uzskatījusi, ka pirms pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas PMLP bija vismaz jāpārlicinās, vai pieteicējs ir vēlējies sev un saviem bērniem iegūt citas valsts - Azerbaidžānas Republikas - pilsonību. Taču, tā kā apgabaltiesa konstatējusi, ka lietā nav pierādījumu tam, ka pieteicējs vēlējies saņemt sev un saviem bērniem Azerbaidžānas Republikas pilsonību un ka šāda pilsonība viņiem tiešām piešķirta, tad, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, apgabaltiesa pamatoti atzinusi, ka pārsūdzētais lēmums ir prettiesisks, proti, tas neatbilst Nepilsoņu likuma 1. panta pirmās daļas 3. punktam.

[10] No Administratīvā procesa likuma [103. panta pirmās daļas](#) izriet, ka administratīvajā procesā tiesa veic kontroli pār iestādes izdota administratīvā akta tiesiskumu. Pārsūdzētais lēmums pieņemts 2004. gada 13. janvārī, kad spēkā vēl bija Ministru kabineta 1995. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 154 „[Administratīvo aktu procesa noteikumi](#)”, kuru [49. punkts](#) paredzēja, ka pēc pārvaldes procesa ierosināšanas iestāde konstatē lēmuma pieņemšanai nepieciešamos faktus. Savukārt atbilstoši minēto

noteikumu [63.4. apakšpunktam](#) administratīvajā aktā jānorāda, citastarp, tā pamatojums, ar ko plašākā nozīmē tiek saprasta faktisko un tiesisko apstākļu norāde. Tāda paša satura tiesību normas ietvertas arī Administratīvā procesa likumā, proti, [59. panta pirmā daļa](#) un [67. panta otrās daļas 6. punkts](#). No administratīvajā procesā atzītā objektīvās izmeklēšanas principa izriet, ka iestādei jānoskaidro visi lietā būtiskie faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas tālāk jāatspoguļo administratīvajā aktā. Turklāt administratīvajā aktā iestāde var atsaukties tikai uz pārbaudītiem faktiem (sk. Briede J. Administratīvā akta forma un sastāvdaļas: Administratīvā procesa likuma [67. pants](#) - Administratīvais process: likumi, prakse, komentāri. Rakstu krājums. - Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 167.-172. lpp). Apgabaltiesa, pārbaudot pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu, ir atzinusi, ka PMLP nav pienācīgi noskaidrojusi faktu, vai pieteicējs un viņa bērni ir saņēmuši Azerbaidžānas Republikas pilsonību, kā arī nav pienācīgi izvērtējusi tās rīcībā esošo informāciju. Līdz ar to, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, apgabaltiesa pamatoti atzinusi, ka pārsūdzētais lēmums nav tiesisks. Turklāt, izdarot šādu secinājumu, apgabaltiesa ir vērtējusi gan Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrijas 2003. gada 24. oktobra vēstuli, gan arī citas vēstules, kuras PMLP bija saņēmusi no Azerbaidžānas Republikas un kuras bija PMLP rīcībā uz pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdi. Tādējādi, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, apgabaltiesa nav pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 103. panta otro daļu, kas nosaka, ka tiesa administratīvajā procesā, pildot savus pienākumus, pati (ex officio) objektīvi noskaidro lietas apstākļus un dod tiem juridisku vērtējumu, un trešo daļu, atbilstoši kurai administratīvajā procesā tiesai jānoskaidro, vai administratīvais akts atbilst tiesību normām.

[11] Ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesas spriedums ir tiesisks. Turklāt sprieduma tiesiskumu neietekmē kasācijas sūdzībā norādītie pārējie argumenti. Tā kā šās lietas ietvaros tiek pārbaudīts lēmums par nepilsoņa statusa atņemšanu un Nepilsoņu likuma 1. panta pirmās daļas 3. punkts un 7. panta pirmās daļas 1. punkts paredz nepilsoņa statusa atņemšanu tikai tad, ja persona ir citas valsts pilsonis, nav vērā ņemami kasācijas sūdzībā izteiktie apsvērumi par nepilsoņa statusa piešķiršanu personai, kurai tiek garantēta citas valsts pilsonība.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma [348. panta 1. punktu](#) un [346. pantu](#), Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments nosprieda Administratīvās apgabaltiesas 2005. gada 1. augusta spriedumu atstāt negrozītu, bet Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kasācijas sūdzību noraidīt. Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore (paraksts) V. Krūmiņa senatore (paraksts) I. Skultāne senatore (paraksts) G. Višņakova